

Jól működő nagycsalád gyermekvállalási tervekre gyakorolt hatása

Soósné Dr. Kiss Zsuzsanna PhD., főiskolai docens,¹ vezetőségi tag³
Kókai Judit védőnő²
Kovács Andrea védőnő-hallgató¹

¹Semmelweis Egyetem, Egészségtudományi Kar, Egészségfejlesztési és Klinikai Módszertani Intézet,
Egészségtudományi Klinikai Tanszék

²Egyesített Egészségügyi és Szociális Intézmény, Győr

³Magyar Család- és Nővédelmi Tudományos Társaság

ENSZ: 2014 a család nemzetközi éve

2014-ben húsz éves évfordulóját ünnepli a család első nemzetközi éve. Az *Egyesült Nemzetek Szövetsége* az évforduló kapcsán a családok társadalmi szerepére irányítja a figyelmet: 2014 a család nemzetközi éve lesz, május 15-ét pedig a *Családok Nemzetközi Napjává* nyilvánították. Az évforduló egyben arra is lehetőséget ad, hogy áttekintsék a család társadalmi fejlődésben betöltött szerepét, illetve a családpolitika aktuális trendjeit – fogalmaz az ENSZ honlapja (www.family2014.org).

A tematikus év súlypontjai között szerepel a családi szegénység leküzdése, a szociális kirekesztődés megakadályozása, a család és a munka viszonyának problémái, a szociális integráció előmozdítása és a generációk közötti szolidaritás erősítése, a családi struktúrák változásainak vizsgálata, valamint a családbarát döntéshozatalt ösztönző javaslatok kidolgozása.

A *Nemzetközi Családfejlesztési Szövetség (International Federation for Family Development – IFED)* az évforduló kapcsán arra kéri a tagországokat: vegyék figyelembe a családokat érintő társadalmi és gazdasági körülményeket, segítsék a családbarát intézkedéseket, melyek célja, hogy a családok számára fenntartható, megfizethető és minőségi életkörülményeket biztosítsanak, elismerve a családoknak a társadalmi kohézió, valamint a gazdasági fejlődés elősegítésében játszott szerepét.

Folyóiratunk az évforduló kapcsán felmerülő kérdéseknek szenteli új sorozatát. Elsőként a terápiás munka családi krízisek megelőzésében játszott szerepét, lehetőségeit, majd az első gyermeküket váró fiatalok szülői szerepre való felkészültségét, valamint középiskolás tanulók szexuális magatartását vizsgáltuk. Ismertettük a „*Családok krízishelyzetben – a magánélet és a munka közötti egyensúly biztosítása nehéz gazdasági körülmények között*” címmel idén áprilisban, Athénban rendezett konferencia célkitűzéseit és eredményeit, jelen lapszámunkban pedig a nagycsaládos életforma gyermekvállalási tervekre gyakorolt hatását elemizzük.

Tervezett témaköreink között szerepel – többek között – a családalapítás útvesztőinek, valamint a szülésznők várandósgondozás során játszott, megváltozott preventív szerepének bemutatása, a fiatalok fogamzásgátlással kapcsolatos ismereteinek vizsgálata, továbbá beszámolunk egy németországi tanulmányút tapasztalatairól is.

(A szerk.)

Bevezetés, a szakirodalom áttekintése

Már régóta foglalkoztat bennünket a kérdés: mi motiválja azokat a szülőket, akik három vagy akár több gyermeket vállalnak, vagy éppen ellenkezőleg, miért döntenek a harmadik gyermek megfogánása után az abortusz mellett?

Társadalmunkra jellemző a gyermekszám folyamatos csökkenése (bár az utóbbi időszak gyermekszületési adatai kedvezőbbek). A termékenység visszaesése és a családalapítási szokások átalakulása miatt a háztartások és családok összetétele megváltozott. Egyre kevesebb családban található három vagy több gyermek, egyre kevesebben nőnek fel nagycsaládban.

Kutatások által bizonyított, hogy a gyermekvállalási kedv folyamatosan csökken (*Cseh-Szombathy, 1990; Központi Statisztikai Hivatal, 2011*). A gyermekvállalást nagyon sok tényező befolyásolja, többek között a társadalmi, gazdasági háttér (anyagi, munkahelyi és lakhatási problémák), valamint a nők szüléskor várható életkorának kitolódása (*Központi Statisztikai Hivatal, 2012; Végh, 2012*). Az egészséges népesség-gyarapodás feltétele, hogy a családok legalább két gyermeket vállaljanak, társadalmi szinten tehát fontos feladat a gyermekek születésének elősegítése (*Végh, 2012*). Bár az abortuszok száma 1980-tól kezdődően egyre csökken, a harmadik, negyedik és ötödik terhesség megszakításának aránya még mindig magas (*1. ábra*).

Szakmailag különbséget kell tennünk a *kiterjesztett család* (ebben a családi életközösségben több generáció él közös fedél alatt) és a *nagycsalád* között. Korábban az előbbieket nevezték nagycsaládnak, napjainkban akkor beszélünk erről, ha egy családban három vagy ennél több gyermek nevelkedik (*Hegedűs, 2006*).

A gyermeknek jól működő nagycsaládban történő nevelkedése során sokkal több esélye van a tolerancia és az együttműködés fontosságának felismerésére. A nagycsalád komoly kompromisszumra való törekvést is feltételezhet, például sokszor előfordul, hogy nem jut minden gyermeknek saját szoba, privát élettér. Azonban – mivel a családtagok több személytől kapnak visszajelzést és támogatást –, a közöttük lévő kölcsönhatás is jóval összetettebb lehet.

A sokgyermekes családokra inkább jellemzőek az anyagi nehézségek. Fontos megkülönböztetni azon családokat, melyek saját akaratukból, gyermekszeretükből fakadóan vállalnak több gyermeket, és azokat, melyek anyagi erőforrásaik növelésében bízva teszik ezt (*Hegedűs, 2006*).

Bizonyított tény az is, hogy a nagycsaládon belül is számít a születési sorrend. A nagyobb gyermekeknek sokszor már egészen fiatalon vigyázniuk kell testvéreikre, esetleg be kell segíteniük a házimunkába, hiszen az elvégzendő feladatok száma is nagyobb (*„Die Organisation einer Großfamilie,” 2010*).

Kutatások szerint a család öt fő funkcióját különböztethetjük meg: *1. termelési, 2. fogyasztási, 3. reprodukciós, 4. a felnőttek pszichés védelmét, illetve 5. a gyermekek szocializációját szolgáló funkció*. Az utóbbi időben a két utolsó funkció szerepe felértékelődött. *Ch. Lasch (1997)* szerint a család *„menedék egy szívtelen világban”*. Mivel az emberi kapcsolatok egyre felszínesebbé válnak, a család az az elsődleges csoport, közösség, ahol az érzelmgazdagság az egyes tagok kapcsolataiban fennmarad. *Giddens* szerint az embereknek szükségük van az intimitásra, és ezt a párkapcsolatokban, a családban találhatják meg (*Andorka, Spéder, 2006; Komlósi & Komlósi, 1995*).

Az erős családi összetartozás élménye összefügg az életminőséggel, és – mint az *Kopp* és *Skrabski* vizsgálatából kiderül – a családi támogatás hiánya kapcsolatban áll az önkárosító magatartásformákkal, a dohányzással, az alkoholfogyasztással és az öngyilkossági kísérletekkel (*Kopp & Skrabski, 2006*).

Egyre több vizsgálat jelenik meg arra vonatkozóan, hogy milyen motívumok szólnak a gyermekvállalás ellen vagy mellett (*S. Molnár, 2001*).

A családtervek és a valódi gyermekvállalási szám közötti különbség nagymértékben nőtt (*Kapitány & Spéder, 2012*). A családtervet befolyásoló tényezők továbbá a házasságkötési életkor kitolódása, az élettársi kapcsolatok terjedése és a válások számának növekedése is.

A családtervezésre az egészségügyi ellátás minősége és a pár tagjainak egészségi állapota is hatással van, emellett az előző szülés élménye is meghatározó lehet. Kutatások támasztják alá, hogy a családtervezést a házasságkötési szokások megváltozása is befolyásolhatja (*Tóth, 2006*). Bizonyított, hogy azoknak, akik több testvér mellett nőttek fel, nem az egygyermekes családmóddal a céljuk (*Bonin, 2013*).

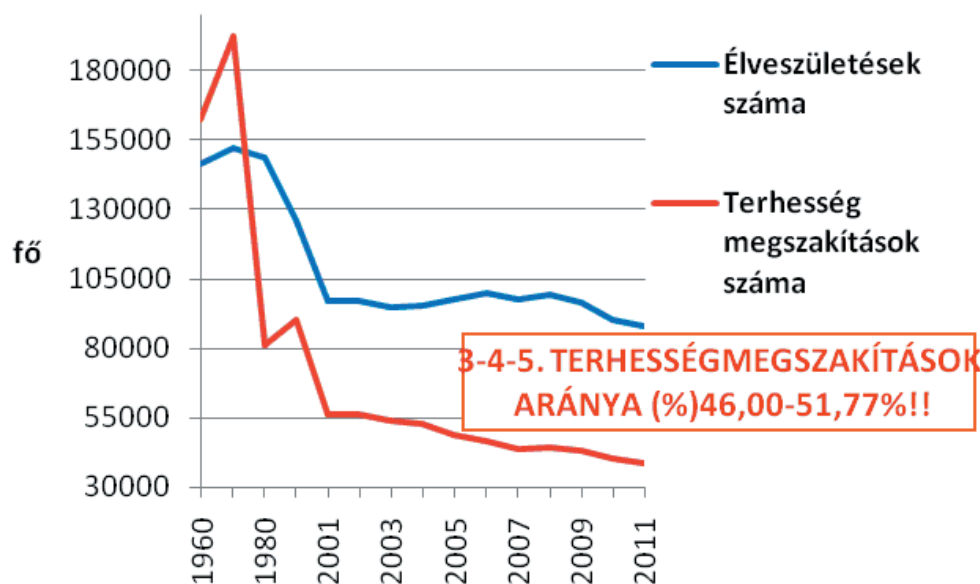
Kutatások bizonyítják, hogy az ideálisnak vélt gyermekszám, mely eléri, sőt, meghaladja a reprodukciós szintet, egyre magasabb (*Lakner, 2006*). Az 1970-es évek közepén az ideálisnak vélt gyermekszám még sokkal inkább a háromhoz, mint a kettőhöz közelített. Az ezt követő évtizedekben a kétgyermekes családmóddal vált általánossá. A 2009-es kutatások szerint a megkérdezettek által ideálisnak vélt gyermekszám nem érte el

LEVELEZÉSI CÍM:

Soósne Dr. Kiss Zsuzsanna, Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar, Egészségfejlesztési és Klinikai Módszertani Intézet, Egészségtudományi Klinikai Tanszék. Postacím: 1088 Budapest, Vas utca 17. Telefon: +36-1-486-5978. E-mail: soosne@se-etk.hu

1. ábra

**Az élveszületések és terhességmegszakítások alakulása Magyarországon
(KSH, 2012)**

a kettőt sem, és az egy gyermeket optimálisnak tartók aránya meghaladta azok számát, akik három gyermeket terveztek. Ezen adatok arra utalnak, hogy Magyarország népességének természetes utánpótlása már a tervezett gyermekek számát tekintve sem megoldott (Vukovich & Központi Statisztikai, 2013).

Kapitány és Spéder leírja, hogy a gyermekvállalás harmincas évekre történő kitolódása csökkenteni fogja az egyébként tervezett gyermekvállalások számát. Közismert tény, hogy a gyermekvállalási tervek és a tényleges gyermekvállalás között jelentős a különbség (Kapitány & Spéder, 2012).

A kutatás célkitűzései

Kutatásunk során arra keressük a választ, hogy a nagycsaládban felnövő, kutatásunkban részt vett fiatalok hogyan vélekednek az alábbi kérdésekről:

1. Milyen családalapítási, gyermekvállalási tervei vannak, hogyan képzei el családjával kapcsolatos jövőjét?
2. Befolyásolja-e családalapítási, gyermekvállalási terveit, hogy milyen típusú, illetve gyermekszámú családból érkezik?
3. Saját családdal kapcsolatos terveit tekintve van-e jelentősége annak, hogy nagycsaládból származik?

4. Milyen tényezők befolyásolják leginkább gyermekvállalását?

5. Mit gondol, szüleit mi motiválta abban, hogy több gyermeket vállaljanak?

Minta és módszer

2012 tavaszán kvantitatív, önkitöltős kérdőív segítségével felmérést végeztünk a *Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karának* másod-, harmad- és negyedéves ápoló-, védőnő- és szülésznő-hallgatói között (N = 257), majd a kérdőívek eredménye alapján kiválasztottuk azt a szakot és évfolyamot, melyen a nagycsaládból érkező hallgatók legmagasabb aránya volt jellemző. Esetünkben ez a védőnő-hallgatók II. évfolyama volt (N = 11).

Strukturált interjú alkalmaztunk. „Ez a kutatási módszer alkalmas arra, hogy az egyedül, a konkrét folyamatokat feltárjuk, a sajátos nézeteket megismerjük, a különleges élményvilághoz közelebb kerüljünk.” (Falus, 2000, 172. p.) Az interjú ezen fajtája lehetőséget ad arra, hogy a kikérdezési szituációt szabályozzuk, mivel pontosan tudtuk, hogy mire szeretnénk rákérdezni, illetve, hogy választott témáknak melyek a főbb kérdései. A szóbeli kikérdezés a vélemények, ismeretek feltárása szempontjából nagyon jó mód-

szer (Molnár, 2010). Az interjúkat diktafonnal rögzítettük (önkéntes alapon, anonim módon, 2013. május 14. és június 30. közötti időintervallumban, ekkor a védőnő-hallgatók már a III. évfolyamra jártak, N = 8), majd a rögzített hanganyag alapján szó szerinti jegyzőkönyvet készítettünk. Az interjúban 70 kérdéssel 5 témakört vizsgáltunk.

Az interjú alanyainak átlagéletkora 21,75 év. Közülük négyen a fővárosban, ketten olyan vidéki városban, mely nem megyeszékhely, ketten községben nevelkednek. Két fő érkezett 3 gyermekes, 3 fő 4 gyermekes, 1 fő 5 gyermekes, 1 fő 7 gyermekes és 1 fő 11 gyermekes családból. Az átlagos gyermekszám a származási családban 5,125. A szülők egyik családban sem váltak el. A hallgatók közül hárman már férjheztek, férjükkel külön, saját háztartásban élnek, a többiek még szüleikkel és testvéreikkel laknak. Mindannyian úgy ítélték meg, hogy származási családjuk jól működik.

Eredmények

Az eredmények bemutatása során ismertetjük az interjúalanyoknak feltett kérdéseket, összefoglaljuk az eredményeket, és idézünk a hallgatói véleményekből.

1. MILYEN CSALÁDALAPÍTÁSI, GYERMEK-VÁLLALÁSI TERVEI VANNAK, HOGYAN KÉPZELI EL CSALÁDJÁVAL KAPCSOLATOS JÖVŐJÉT?

A megkérdezett, nagycsaládban felnőtt nyolc hallgató közül mindannyian minimum három, vagy annál több gyermeket szeretnének. Egy hallgató akár 14 gyermeket is vállalna, 1 fő 6, 2 fő 5, 1 fő 4 és 3 fő 3 gyermeket tervez. Terveik között átlagosan 5,45 gyermek szerepel, és mindannyian házasságban szeretnének élni.

„Mindenképp nagycsaládot szeretnék, szóval legalább három gyermek, de inkább több.”

„Hát mivel előttem nagycsalád van, és ezt tekintem mintának, ezért én nagycsaládot szeretnék.”

„Nyilván én is sok gyermeket szeretnék, vagyis hát nem nyilván, mert nem biztos, hogy mindenkinek nyilván, de én ebben nőttem fel, szeretem, meg jónak látom.”

2. BEFOLYÁSOLJA-E CSALÁDALAPÍTÁSI, GYERMEK-VÁLLALÁSI TERVEIT, HOGY MILYEN TÍPUSÚ, ILLETVE GYERMEKSZÁMÚ CSALÁDBÓL ÉRKEZIK?

Erre a kérdésre egyöntetűen azt a választ kaptuk, hogy a származási családnak van jelentősége, ennek ellenére nem gondolják azt, hogy mindig azt a példát viszik tovább, amit otthon láttak, amiben felnőttek. Lehetséges, hogy valaki azért szeretne több gyermeket, mert nem voltak testvérei. Ennek ellenkezője is előfordulhat, ami-

kor valaki nagycsaládban nőtt fel, és nem érezte benne jól magát. Ő azért szeretne kevesebb gyermeket, hogy annak mindent meg tudjon adni.

Az interjúban résztvevő hallgatók a következő véleményeket fogalmazták meg:

„Szerintem van jelentősége, bár lehet, hogy más pont azért nem akar nagycsaládot, mert ő neki az volt, de biztos, hogy befolyásolja.”

„Én úgy gondolom, hogy van, mert aki egyke, az nem hiszem, hogy érzi és tudja, hogy milyen jó testvérnek, és lehet, hogy ő úgy gondolkodik, hogy egy gyermeket, maximum kettőt vállalna.”

„Szerintem mindenféleképpen meghatározza, de ez a két egyéneken múlik, például hogyha egy gyermekes, akkor tudja, hogy milyen egy gyermekesnek lenni. Lehet, hogyha negatív élményei vannak, akkor már csak azért is több gyermeket akar, hogyha meg teljesen jól érzi magát, akkor igazából egy vagy kettő, szerintem neki mindegy. A többgyermekes családból származóknál a helyzet ugyanez, hogy pozitív vagy negatív élményekkel gazdagodott, és szerintem ez befolyásolja, de szerintem azért egy többgyermekes családból nem biztos, hogy egy gyermeket szeretne, tehát én nagyon kevés ilyen emberrel találkoztam, aki azt mondja, hogy hát én már csak azért is egy gyereket fogok szülni, mert én így voltam.”

„Szerintem általánosságban is egyértelműen van hatása annak, hogy ki milyen családból jött. Hogy saját szülei nevelik-e, vagy állami gondoskodásban van-e, nevelőszülőknél, illetve van-e testvére. Azért szerintem jó eséllyel, akinek testvére van, az elégedett ezzel a helyzettel, és ő is szeretne testvért. Akinek nincsen, szerintem az is könnyen olyan helyzetbe kerülhet, hogy látja, hogy milyen jó, hogy másnak van testvére, és ő is szeretné...”

„Szerintem biztos, hogy van, mert válthat ki pontosan ellenkező hatást, szóval hogy valaki nagycsaládból jött, és nagyon rosszul érezte magát, és kis családot szeretne vagy akár fordítva, de az is lehet, hogy pont amiatt, hogy ő nagycsaládban vagy kiscsaládban nőtt fel, amiatt ez neki egy olyan minta volt, amit szeretne továbbvinni.”

3. SAJÁT CSALÁDDAL KAPCSOLATOS TERVEIT TEKINTVE VAN-E JELENTŐSÉGE ANNAK, HOGY NAGYCSALÁDBÓL SZÁRMAZIK?

A válaszok alapján látható, hogy a származási család mintája abszolút mértékben és pozitív irányban határozza meg a családalapítási terveket.

„Mindenféléképpen van, tehát én ezt az egy gyermek projektet, vagy családot semmiképpen nem szeretném...”

Egy válaszadó szerint ha nem nagycsaládban nő fel, nem biztos, hogy tisztában lenne vele, milyen jó dolgokat kaphat tőle a benne élő családtag, és így lehet, hogy

nem választaná ezt a családformát: „*Ha nem láttam volna, akkor lehet, hogy nem tudnám, hogy milyen, és nem biztos, hogy ennyire vonzó lenne.*”

4. MILYEN TÉNYEZŐK BEFOLYÁSOLJÁK LEGINKÁBB GYERMEKVÁLLALÁSÁT?

A hallgatók az anyagiakat alapvetően fontos tényezőnek tartják – bár egy-két hallgató szerint ez nem alapvetően lényeges –, de emellett más, nagyon fontos szempontok is vannak.

Részletek az anyagiakat nem olyan fontosnak tartó véleményekből:

„*Hát valamennyire az anyagi helyzet is, de az nem annyira meghatározó.*”

„*Biztos, hogy az anyagiak is fogják befolyásolni... meglátjuk, ha nagyon nehéz helyzetbe kerülünk, akkor valószínűleg nem focicsapatunk lesz, hanem kevesebb.*”

„*...persze, van anyagi része is, bár talán ezt tartom a legkevésbé jelentősnek...*”

Többségük – az anyagiakon túl – férjével való kapcsolatának minőségét, valamint párja gyermekvállalási attitűdjét is fontosnak tartja. Ők úgy gondolják, nemcsak azon múlik, hogy ők maguk mit szeretnének:

„*...a férjem mennyire lesz családbarát vagy mennyire akar sok gyermeket, bár szeretnék olyat választani, aki sokat akar.*”

„*...hogy a férjemmel való erős kapcsolat az egy alap...*”

„*...ez attól is függ, hogy a jövőbelim mit szeretne, tehát ez azért egy közös megállapodás...*”

Befolyásoló tényezőként említették még tanulmányaik befejezésének időpontját, egészségi állapotuk minőségét, családi értékeiket és azt is, hogy mennyire sikerül majd beilleszkedniük az anyai szerepkörbe.

5. MIT GONDOL, SZÜLEIT MI MOTIVÁLTA ABBAN, HOGY TÖBB GYERMEKET VÁLLALJANAK?

A kérdés hallatán az interjúalanyok többnyire azzal szembesültek, hogy nem is tudják pontosan. Legnagyobb arányban azt tartották fontosnak, hogy szüleik azért vállaltak háromnál több gyermeket, mert nagyon szeretik a gyermekeket, és vágytak rá, hogy minél többet nevelhessenek fel. Két válaszadó említette azt, hogy a vallási meggyőződés erősítette szüleiket a több gyermek felnevelésében. Egy hallgató volt, akinek családjában az utolsó, harmadik gyermek nem tervezetten fogant meg, de szülei nem bánták meg, örömmel nevelték fel mindhárom gyermeküket: „*Azt tudom, hogy öcsém nem volt tervezett, tehát ő egy véletlen gyermek, de nem bánták meg anyuék, mert hát miért is bánták volna meg.*”

Megbeszélés, javaslatok

Kutatásunk eredményei azt mutatják, hogy a jól működő nagycsaládban való nevelkedés direkt és pozitív hatást gyakorol a kutatásban részt vett hallgatók családterveire, hiszen mindannyian három vagy annál több gyermeket szeretnének. Ezt az eredményt valószínűleg befolyásolja a családi mintán kívül az is, hogy leendő hivatásukban, segítő szakemberként családokkal, gyermekekkel szeretnének foglalkozni, mely mögött az is meghúzódhat, hogy a családjuk által nyújtott értékek ezt sugallták.

Eredményeink összecsengenek a mások által tapasztaltakkal. Egy németországi kutatás során 30 háromgyermekes anyát vizsgáltak, többek között kitértek arra, hogy mi motiválta őket a harmadik gyermek vállalásakor. A nagycsaládból érkező anyák közül csak ketten voltak, akik úgy gondolták, hogy nem volt jelentős tényező az, hogy nagycsaládban nőttek fel (Bruchholz, Fügemann & Minsel, 2002).

A hallgatók gyermekvállalási tervei – bár úgy gondolják, hogy a nagycsalád a gyermekszám-tervek vonatkozásában negatív befolyásoló tényező is lehet –, a származási család pozitív működésmódja, a családi életben őket ért hatások, kellemes emlékek miatt egyértelműen a nagycsalád irányába mutatnak.

Az anyagiakat fontos, de többen nem a legfontosabb, sőt egyes vélemények szerint a legkevésbé fontos befolyásoló tényezőnek tartják. Jelentős tényező a férj családbarát szemlélete, gyermekvállalási tervei, a közös döntés, a párkapcsolat erőssége, az egészségi állapot minősége, a családi értékek, valamint az is, hogy mennyire sikerül majd beilleszkedniük az anyai szerepkörbe.

Szüleik nagycsaládos gyermekvállalási motivációjának indokaival igazán nincsenek tisztában, valójában nem is gondolkodtak el még erről. Mindannyian alapvetően a gyermekszeretetet és a gyermeknevelésből fakadó örömeiket, két fő a vallási meggyőződést, mint a gyermekszeretet melletti erősítő hatást tartotta fő motiváló tényezőnek. Egy hallgató szerint a nem tervezett harmadik gyermek megtartása utáni örömeik pozitív visszacsatolást jelentettek a szülőknek.

A kutatásban részt vett hallgatók gyermekvállaláshoz való hozzáállása kivétel nélkül nagyon pozitív, példaértékű. Tekintettel azonban arra, hogy mindannyian jó háttérű nagycsaládból érkeztek, speciális mintát képviselnek, így a kapott eredményeket a nagycsaládokra vonatkozóan általánosítani nem lehet.

Ugyanakkor e speciális mintával végzett kutatást, az interjúk tapasztalatait, eredményeit, a hallgatói véleményeket érdemesnek tartjuk arra, hogy megosszuk az egészségfejlesztéssel, a gyermekek és a fiatalok erkölcsi nevelésével, fejlesztésével, családi életre történő felkészítésével foglalkozó szakemberekkel.

Meglátásunk szerint még mindig nagyon kevés hangsúlyt helyezünk arra, hogy a nagycsalád pozitív hatásait, a nagycsaládban való nevelkedés előnyeit a gyermekek, a fiatalok, a családot alapító, gyermeket nevelő párok megismerjék. A tanulmányban leírt elméleti háttérrel, a bemutatott kutatási eredményekkel, az interjúalanyok véleményét, és szó szerinti gondolataikat jól felhasználhatónak tartjuk az egészségfejlesztéssel foglalkozó szakemberek számára, a nagycsalád működését, pozitív hatásait bemutató tanórákon, egészségfejlesztő foglalkozásokon, programokon.

Összefoglalás

Bevezetés: Magyarországon egyre kevesebb gyermek születik, a nagycsaládban felnövekvő gyermekek száma csökken. A gyermekvállalás támogatása hangsúlyos szerepet kap, de a nagycsalád, mint a gyermekvállalás ösztönzésére ható erőforrás szerepe kevésbé vizsgált.

Célkitűzés: A kérdőív és az interjúk segítségével nagycsaládban felnövekvő védőnő-hallgatók gyermekvállalási attitűdjeit, az azokat befolyásoló tényezőket vizsgálva szeretnénk kideríteni, hogy a nagycsalád, mint származási család mennyire befolyásolja családalapítási terveiket, valamint kutatjuk a nagycsalád mintát nyújtó szerepét is.

Minta és módszer: A 2007-ben indult „Hallgatók családalapítási tervei” című kutatás keretében 2012 tavaszán a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karának másod-, harmad-, és negyedéves ápoló-, szülésznő- és védőnő-hallgatói (N = 257) körében kvantitatív, önkitöltős kérdőív kitöltésére került sor. A kutatáshoz kapcsolódva a gyermekvállalás elősegítésére vonatkozó kérdéseket kategorizáltuk, majd adatbevitel után elemeztük. Ezt követően kiválasztottuk a védőnő-hallgatók III. évfolyamát, ahol a nagycsaládban felnövekvő hallgatók száma a legnagyobb volt, s 2013. május 14. és június 30. között nyolc hallgatóval interjút készítettünk. Az interjú témakörei kitértek a származási családra, a nagycsaládos életformára, illetve a saját – és általánoságban a fiatalok – gyermekvállalási terveire.

Eredmény: Az interjúk alapján kiderült, hogy a jó szülői minta és a származási család pozitív hatással van a gyermekvállalási tervekre. A nyolc hallgatónő mindegyike három vagy több gyermeket szeretne felnevelni. A gyermekvállalást befolyásoló tényezők tekintetében az anyagi erőforrások nem elhanyagolhatóak, de kiemelkedő a házastársi kapcsolat minősége is.

Következtetés, javaslat: Kutatásunk eredményei tájékoztató jellegűek, így a kapott eredményeket a nagycsaládokra vonatkozóan általánosítani nem lehet. A nagycsaládos életforma elősegítésére – az anyagi erőforrások kiemelt szerepe mellett – pozitív családi minta kialakítá-

sa is szükséges. Az időben, már az iskolákban elkezdett családi életre történő nevelés kiemelt jelentőségű, pozitív hatással bírhat.

Kulcsszavak: származási család, nagycsalád, családalapítási tervek, a gyermekvállalás befolyásolhatósága, védőnő-hallgatók

Abstract

Introduction: In Hungary fewer and fewer children are born and the number of children growing up in big families has been on the decrease. Childbirth is given significant support, however, the big family as a resource of enhancing childbirth is less examined.

Aim: With the help of the questionnaire and the interviews we have tried to investigate the childbearing attitudes of district nurse students growing up in big families and their influencing factors and how much the big family as a stem family influences their family-starting plans as well as how much the big family gave them a role model.

Sample and Method: The second, third and fourth-year nurse, midwife and health visitor students of Semmelweis University Faculty of Health Sciences filled in a quantitative questionnaire in spring 2012 in wake of the 2007 research „Family-Starting Plans of Students”. Relating to the research we categorized the questions about enhancing childbirth and we analyzed them after the necessary data input. Then we selected third-year health visitor students among whom the number of students brought up in a big family was the highest. Eight students were interviewed between 14 May and 30 June, 2013. The topics of the interviews were the stem family, the big family lifestyle, childbearing plans of their own and generally among young people.

Result: We have learnt from the interviews that good parental patterns and the stem family exerts a positive influence on childbearing plans. Each of the eight students interviewed is planning to bring up three or more children. Priority was given to material resources as well as to the quality of their relationship with their spouses.

Consequence, suggestion: The results of our research serve the purpose of reference only. They are not suitable and realistic to draw general consequences about big families. In order to promote the lifestyle of big families it is necessary to give top priority to material resources and to establish a positive family role model. It is of paramount importance to start children's education about family life at schools in time. It may have positive effects.

Keywords: stem family, family with three or more children, plans to start a family, influencing childbearing, healths visitor students

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Szeretnénk köszönetet mondani a *Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Karán* 2007-ben indult, „*Hallgatók családalapítási tervei*” című kutatás oktatóinak, a kutatócsoport minden hallgatójának. Köszönettel tartozunk a kérdőívet kitöltő hallgatóknak, valamint interjúalanyainknak, akik nyitottak voltak az interjúban történő részvételre és időt szántak kérdéseink megválaszolására. Köszönet illeti mindazokat, akik bármi módon támogatták, segítették munkánkat.

IRODALOM

1. Andorka, R.–Spéder, Z. (2006): *Bevezetés a szociológiába* (2. jav. és bővített kiadás). Budapest: Osiris Kiadó.
2. Bonin, H. (2013): *Geburten und Kinderwünsche in Deutschland: Bestandsaufnahme, Einflussfaktoren und Datenquellen* (pp. 61). 2014.03.15. <http://ftp.zew.de/pub/zew-docs/gutachten/TeilstudieFertilitaet2013.pdf>
3. Bruchholz, R.–Fügemann, C.–Minsel, W.-R. (2002): *Der Übergang zur Drei-Kind-Familie. Originalbeiträge* 16(1), 42–49. 2014.03.13. http://ifw-mitgliederverein.de/tl_files/mitgliederverein/systema/2002/1_2002/Sys_1_2002_Bruchholz_et_al.pdf
4. Cseh-Szombathy, L. (1990): *Családi viszonyok. Társadalmi riport* 1(1), 487–500. 2014.03.11. http://www.tarsadalomkutas.hu/kkk.php?TPUBL-A-302/publikaciok/tpubl_a_302.pdf
5. *Die Organisation einer Großfamilie.* (2010): http://www.paradisi.de/Freizeit_und_Erholung/Familie/Grossfamilie/Artikel/8123.php
6. Falus, I. (szerk.) (2000): *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe*, (pp. 172). Budapest: Műszaki Könyvkiadó
7. Hegedűs, J. (2006): *Család, gyermek, társadalom*. Budapest: Bölcsész Konzorcium.
8. Kapitány, B.–Spéder, Z. (2012): „Gyermekvállalás.” In: P. Óri–Z. Spéder (eds.): *Demográfiai Portré Jelentés* (pp. 31–44). Budapest: KSH Népeségtudományi Kutató Intézet 2014.03.05. http://www.demografia.hu/letoltes/kiadvanyok/DemPort2012/Demografiai_Portre_2012.pdf
9. Komlósi, P.–Komlósi, S. (1995): *Családi életre nevelés*. (pp. 19–66.) Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
10. Kopp, M.–Skrabski, Á. (2006): A támogató család, mint a pozitív életminőség alapja.” In: M. Kopp–M. E. Kovács (eds.): *A magyar népesség életminősége az ezredfordulón* (pp. 220–232). Budapest: Semmelweis Kiadó.
11. Központi Statisztikai Hivatal (2012): *Demográfiai évkönyv 2011*. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal.
12. Központi Statisztikai Hivatal (2011): „Születések és termékenység az Európai Unióban.” In: *Statisztikai Tükör*, 5(38),1–5. 2014.03.09. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/statukor/szultermeu.pdf>
13. Lakner, Z. (2006): „A családpolitika rendszere.” In: *Esély*, 17(3), 85–109. 2014.03.11. <http://www.vjk.ppke.hu/tamop/OktatasiSegedletek/Lakner/LAKNER.pdf>
14. Molnár, D. (2010): „Empirikus kutatási módszerek a szervezetfejlesztésben.” In: *Humán innovációs szemle*, 1(1–2), 69. 2014.03.05 http://humanexchange.hu/site/uploads/file/61-72_md.pdf
15. S. Molnár, E. (2001): „A közvélemény gyermekszám-preferenciái.” In: *Demográfia*, 44(3–4), 259–279.
16. Tóth, O. (2006): „Családformák és együttélési minták a mai magyar társadalomban.” In: Pongrácz Tiborné-Tóth István György: *Szerepváltozások. TÁRKI–Szociális és Családügyi Minisztérium*. 2014.03.09. <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a676.pdf>
17. Végh, Z. (szerk.) (2012): *A gyermekvállalás társadalmi-gazdasági hátterének területi jellemzői*. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal. 2014.03.17. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/szegedgyermekvallalas.pdf>
18. Vukovich, G.–Központi Statisztikai Hivatal (2013): *Magyarország, 2012*. Budapest: Központi Statisztikai Hivatal. 2014.03.12. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo/mo2012.pdf>

